

Aleš Palán | foto Johana Pošová

Jako v nebi, jenže jinak

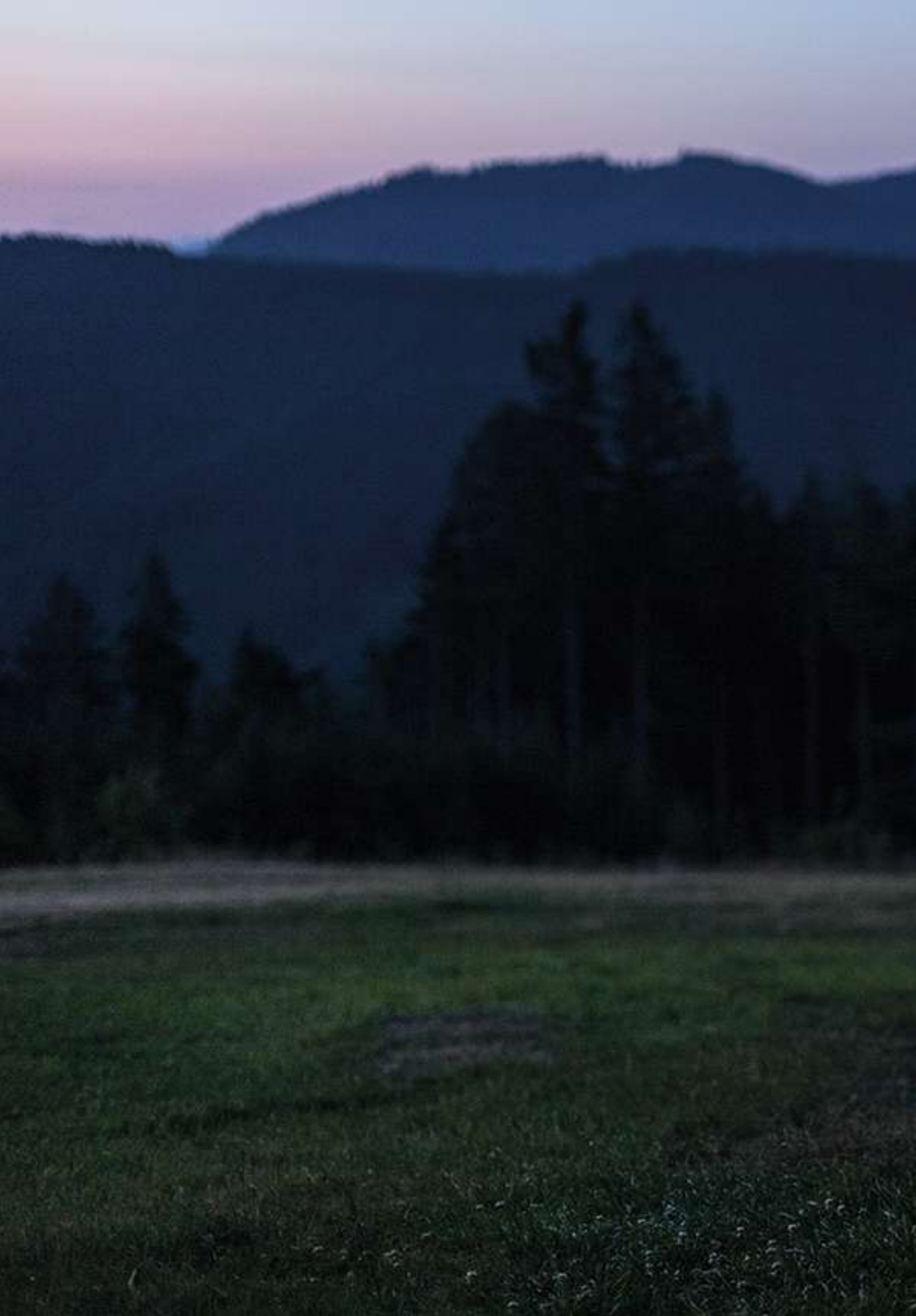
Nová setkání se samotáři
z Čech a Moravy

Volné
pokračování
bestselleru
**Raději zešít
v divočině**

PROSTOR

Aleš Palán | foto Johana Pošová

Jako v nebi, jenže jinak

*Nová setkání se samotáři
z Čech a Moravy*

PROSTOR

Aleš Palán | foto Johana Pošová

Jako v nebi, jenže jinak

Nová setkání se samotáři
z Čech a Moravy

PROSTOR | PRAHA | 2019

© Aleš Palán, 2019
© PROSTOR, 2019
Fotografie © Johana Pošová, 2019.

ISBN 978-80-7260-428-9

Úvodem

A pomáhá to?

Ani když kniha mých rozhovorů s šumavskými samotáři *Raději zešít v divočině* dosáhla tak mimořádného ohlasu, nepřišlo mi na mysl, že by měla mít pokračování. Už když jsem jezdil na Šumavu, věděl jsem o pár solitérech v jiných koutech republiky. Ale téma jsem pokládal pro sebe za uzavřené.

Pak se mi začínali ozývat čtenáři: U nás za vesnicí žije takový dobrý pošuk, nezajímá by vás? Zajímá, samozřejmě, ale ne do knihy, pomyslel jsem si a pár jich navštívil. Tahle setkání bývají vždy silná a zaryjí se pod kůži, několik těchto lidí mě ale naprosto odrovnalo. Jejich příběh a postoje se v ničem nekryly s těmi, které jsem dosud poznal. Už jen ta místa, kde žijí: nejen na horách, ale také v nížinách či mezi rybníky, bydlí nejen v horských samotách a maringotkách, ale i ve starém vojenském autě nebo ve včelíně s aktivními včelstvy. Ačkoliv rozhovor s ženou, která včelín obývá, v této knize nakonec není, je tu dost jiných, neméně nevšedních.

Došlo mi, kolik rovin v sobě obsahuje výrok mého přítele a šumavského solitéra Tonyho o tom, že nežije na společenském okraji, ale na okraji toho okraje. Pokud si to představíme geometricky, okraj není vzdálen jen od pomyslného společenského středu, ale také od dalších míst na okrajích. Od nich může být dokonce ještě dál. Prožil jsem si pestrost světa českých a moravských samotářů a rozhodl se podělit se o ni se čtenáři. Byl jsem si jist, že se nebudu opakovat, že to ani není možné.

S nakladatelem Alešem Ledererem jsme se rozhodli, že zachováme formu osmi dialogů, jakou čtenář zná z knihy *Raději zešít v divočině*. Některé tipy jsem dostal od čtenářů, pomohl mi Facebook, na solitéry jsem se vyptával i na besedách po celé republice, v zastrčených hospodách, lidí bez domova, Romů, chudých. Sešla se mi slušná řádka tipů.

Koho vlastně hledáš, ptali se mě a já složitě vysvětloval, že mi

nestačí člověk, který žije na samotě, ale představuju si, že bude zároveň invenční a jedinečný, třeba trochu podivín, ale není to podmínkou. Někdo, kdo mě prostě posadí na zadek, zkoušel jsem to vysvětlovat, až jsem přišel na ještě radikálnější formulaci. Hledám někoho, o kom bych vůbec nepředpokládal, že může existovat.

To fungovalo. Snažil jsem se na dotyčné vyptat blíž a za vybranými jsem se vydal. Někdy to byla marná cesta, ujel jsem skoro 400 kilometrů a zjistil, že to nebude z nejrůznějších důvodů ono. Protáhl jsem si hřbet a vzal tu štreku zpátky.

■

Už jsem věděl, že nehledám poustevníky, jak jsem to slovo dřív několikrát neuváženě použil. Byl jsem už informován, že v České republice žije jediný poustevník. Je to františkán, jeho řeholní jméno zní bratr **Anděl** a v této knize s ním rozhovor nechybí. Bratr Anděl je snad nejplašší člověk, jakého jsem potkal.

S rozhovorem souhlasil, ale zpočátku mu vadil i diktafon na stole. Povídal si se mnou rád, ale štěstím se rozzářil, až když jsme se loučili. Stál ve dveřích a mával. Mnohokrát jsem se ohlédl a on mával stále. Ne že by zvedl ruku, když jsem se podíval, on mával celou tu dobu. Stál tam a prostě mával. U dospělého jsem nikdy nic takového nezažil. Už sama tato vzpomínka mi zvedne koutky úst do úsměvu. Dobrá zpráva je i to, že se za nás bratr Anděl ve své poustevně modlí.

Bratr Anděl za ta desetiletí, co žije ve skrytu, pobýval na více místech. Je Moravák, žil v Čechách, ale aktuálně má poustevnu na jižní Moravě. To mi připomnělo, jak důležité je, aby v nové knize byli samotáři z celé republiky. Podařilo se to přesně napůl – čtyři jsou z Čech, čtyři z Moravy. Také jsem věděl, že zde nesmí chybět ženy. Nakonec jsou dvě, tedy stejně jako v *Raději zešilet v divočině*.

Kateřinu Provázkovou bych do šumavské knihy nezařadil. A byla by to chyba. Ona na samotu ve valašských Beskydech

neprchla, ona z ní pochází a prožila tam celý život. Dlouho zde žila s rodiči, vychovala tu – bez manžela – své děti a po jejich odchodu tady zůstala sama. Jako dítě odtud chodila lesními cestami do školy, roky pak do zaměstnání. Když mi o ní moje kamarádka říkala, zbystřil jsem už jen kvůli názvu té lokality. Člověčí! Snad nejkrásnější název pro místo, kde žije člověk; možná by se tak mohla přejmenovat celá naše zeměkoule. Paní Provázková je podobně mimořádná, hluboká, přímá a vtipná. A nesmírně otevřená. Zíral jsem, co všechno mi o sobě řekla. A zíral jsem, co všechno jí o sobě říkám já. Mnoha lidem jsem se nesvěřil s tím, co jsem paní Provázkové pověděl už při našem druhém třetím setkání.

Základem rozhovoru, jak ho vedu, je od něj nic neočekávat, nic neplánovat. Cokoliv bych si připravil a chtěl, může dialog jen omezit. Ano, mohl bych „dostat“ to, co jsem si přál, ale nic navíc. Teprve když nic neplánuju, můžu dostat všechno. Je to podmínka nutná, ne však postačující, ale to teď nechme stranou. Když jsem dostal tip na „malíře“ **Michaela Stoniše**, přistihl jsem se, že přece jen něco očekávám. Či spíš, že si to představuju. Co mohl asi tak malovat výtvarník žijící na samotě v Bílých Karpatech? Přece srnky, ne? Případně západy slunce nad horami. Vešel jsem do jeho pokoje a zůstal perplex. Jeho rozměrná několikametrová plátna jsou komplikovaná a drsná, spíš než na idylické krajináře odkazují na Dalího surrealismus či Rittsteinovu expresivitu. U našeho rozhovoru jsem se pak pokoušel svou chybu už nezopakovat. Povídali jsme si a já neočekával vůbec nic. A dostal jsem toho od Michaela spoustu, výjimečný náhled do jeho alternativy.

Mnoho z toho, o čem jsem s některými solitéry hovořil, v knize nenajdete. Třeba detailní popisy konstrukcí strojů ve fabrice, jak mi je popisoval **Petr Lobeč**. Několik hodin mi nadšeně vykládal o motorech, jejich tření, zavěšení, o pružnosti materiálů... A vůbec mu nevadilo, že jsem z toho nerozuměl ani slovo. Ale kupodivu to nevadilo ani mně! Petrovo nadšení stálo vysoko nad tím. A dávalo smysl něčemu, do čeho jinak nejsem schopen proniknout. Setkal jsem se s člověkem, který rád žije.

Moje partnerka Eva se mě někdy optá: Žiješ rád? Skoro pokaždé

mě to zarazí. Jasně že žiju rád, ale pokud to na mně není vidět, pokud na to ve všednostech dnů zapomínám, něco není v pořádku. Se mnou. Petr Lobeč žije rád, je to zjevné na první pohled. Absolvoval jsem s ním na Chodsku pár jeho hovězích nápadů, jak tomu říká – třeba ten, jak jsme jeli zkratkou. Těším se na další prožitky.

Snímky do knihy *Raději zešílet v divočině* pořídil Jan Šibík. Udělal to skvěle! S nakladatelem jsme se nicméně domluvili, že tentokrát zkusíme jiný fotografický rukopis. K českým a moravským solitérům jsem tedy uváděl mladou fotografku Johanu Pošovou. Dokončil jsem rozhovor a právě kvůli focení jsem mezi jihočeskými rybníky zůstal o den déle. Mělo být slunečno. Už když jsem Johanu ráno autem vyzvedával na vlakové zastávce, lilo. A přšelo celý den, i když aplikace v mobilu slibovala, že co nevidět přestane. Nepřestávalo. Johana mohla udělat pár fotek ve vojenské véesce, která je zdejšímu samotáři domovem, ale venku se fotit nedalo. A **Bajza** přece žije primárně venku.

Byl jsem z toho poměrně nevrlý, vnímal ten den tak trochu jako ztracený. Dovedně jsem své rozladění skrýval, ale Bajzovi to neuniklo. Seš nákej naprdlej, oslovil mě. Okamžitě jsem to popřel, tak jak bývá v civilizaci zvykem. Ale naštěstí jsem se zarazil, proč vlastně své negativní rozpoložení skrývat?! Trčíme tu pod celtou, Johana sem jela přes půl republiky a já už chtěl být jinde, pořád čekáme, že se vyčásí, a ono nic, postěžoval jsem si. Tak jsem z toho takovej rozhozenej. Načež Bajza – z voleje a bez přípravy – vyřkl repliku, na kterou se nedá zapomenout: A pomáhá to? Okamžitě mě tím odboural. Rozesmál jsem se sám nad sebou a všechno napětí ze mě spadlo. Nebyl to ztracený den, pokud si tohle dokážu připomínat i v dalších momentech, mohl by to být jeden z těch zásadních.

Taky od **Zdeni Sátor**y se mám co učit. A to jsem po prvním setkání váhal, jestli ho do knihy vůbec zařadit. Chápal jsem, že prostředí, které obývá, je fotogenické, protože nepořádek takový

bývá, ale on sám? Není žádný intelektuál, vypráví často překotně... Když jsem o jednom našem společném známém řekl, že je pan, Zdeňa nečekaně přitakal: On je pán, ano, ale já ne, však su jen taký obyčejný. Ta obyčejnost je ale nesmírně ryzí. V jednu chvíli se Zdeňa zmínil o tom, jaké má ve svém domku v Chříbech trable. To slovo trable jsem ale teď použil až já. On nehodnotí, jen popíše situaci. Netrápí se minulostí, neděsí se budoucností, žije tady a teď. Obdivuhodné! A dokáže to korunovat větou, kterou jsem dal do názvu příslušné kapitoly, ale měla by se tesat: Žádný smutek mňa eště nepřekvapil.

O **Petru Broukalovi** jsem naopak od první chvíle věděl, že v této knize bude. Tedy že ho o rozhovor do ní požádám. V knize *Raději zešít v divočině* se o něm totiž zmínila má kamarádka a máma zvířat z širého okolí Martina Kyselová. Mluvila o tom, že Petr si vybudoval úplný zvířecí ostrov. Jeho velikost mě i tak překvapila. A uchvátla. Petr si svůj nezkrotný svět dokázal vystavět

na dohled od vymydlené polabské vesnice. Takže člověk se nemusí skrýt v hlubinách lesů, stačí se prostě rozhodnout a být vytrvalý. S Petrem jsem se taky hodně nasmál. A když jsem se za břicho popadal i při povídání s dalšími solitéry, došlo mi, že kniha *Jako v nebi, jenže jinak* bude oproti *Raději zešílet v divočině* jiná už jen tím smíchem. Snad jím bude i bohatší. Měl jsem prostě štěstí na lidi, se kterými mi bylo nejen dobře, ale taky vesele.

Nechybí zde ani ona přírodní mystika či lesní spiritualita, jak ji pojmenovali někteří čtenáři. O věcech neviditelných jsem si nyní povídal s několika respondenty. Když jsem zpracovával rozhovor s **Karin Kocumovou**, rozhodl jsem se, že právě tento dialog zařadím na závěr knihy. Nejen Karinino uvažování, ale také jednání stojí mimo jakoukoliv moji zkušenost. Šli jsme na procházku do jizerskohorských lesů (Karin bosá jako obvykle) a v roští tam zahlédla pohozenou malou plastovou krabičku. Snad to byl obal od Kinder vajíčka. Karin ho zvedla a strčila do ledvinky. Čistí

les, napadlo mě. Ten důvod byl ale jiný: Karin si krabičku nechá, bude jí sloužit k odnášení klíšťat. Ona totiž žádného tvora vědomě nezabije. Klíště, pokud se jí zavrtá do kůže, opatrně vyjme, vloží do té žluté piksličky a odnese stranou do lesa. Tam ho pustí, na odlehlém místě, odkud se snad nevrátí. Znáte někoho, kdo je k životu nevídaného parazita podobně ohleduplný?

Koho že jsem to hledal? Někoho, o kom bych vůbec nepředpokládal, že může existovat. Ano. Osm takových příběhů vám nyní nabízím.

■

Mohlo by se to jmenovat *Raději zešílet v divočině II*. S Alešem Ledererem jsme jednu dobu váhali, jak novou knihu nazvat, jestli neudělat k šumavským samotářům jednoduše dvojku. Úplně se nám to nezdálo. Od jisté chvíle jsem ale už o názvu neměl nejmenší pochybnosti. Když jsem se bratra Anděla ptal, jak se mu daří, pravidelně odpovídal: Jako v nebi. Někdy dodal: Jenže jinak. Už ve chvíli, kdy to vyslovil, mi blesklo, že název knihy mám. Jeho repliku jsem citoval v jednom žurnalistickém rozhovoru a při dalším setkání mi nakladatel, který rozhovor četl, pověděl, že by měl tip na název chystané knihy. Už jsem věděl, že jsme se shodli, aniž bychom se domlouvali.

Pokud název *Raději zešílet v divočině* vyjadřoval radikální odloučení některých šumavských solitérů, jejich neústupnost a divokost, *Jako v nebi, jenže jinak* poukazuje na další aspekt samotářského života. Jednak na přirozenou a hlubokou spiritualitu, která je u mnoha z nich zásadní, zejména ale na jejich úsilí vytvořit si vlastní nebe, utopii, malý osobní svět poskládaný zcela podle vlastních představ. Nahlédnout do něj mi bylo ctí a živou radostí. Ejchuchu.

Aleš Palán

Kdo kopne rychleji

*V téhle krajině se nevyznám ani při opakovaných návštěvách. Hluboké borovicové lesy podél hranic s Rakouskem protínají pravoúhlé cesty, jedna jako druhá, všude rovina, písek, sem tam jámy vykopané hledači vltavínů. Žádný orientační bod, stejný rybník, když k němu dorazím z jiné strany, mi připadá jako nový, nepoznám ho. Uprostřed této krajiny pobývá muž, který si říká **Bajza**. Jeho domovem není tato konkrétní jihočeská lokalita, zítra třeba už bude na jiném místě, ale starý vojenský třítunový třínápravový speciál Praga V3S řečený *véeska* či *vejtraska*. Společnost Bajzovi dělá „domácí“ zvířectvo: čtyři psi a šest koní.*

Tak já zapínám diktafon...

Uděláme tenhle rozhovor jako reklamu, šlo by to?

Jakou reklamu?

Normální, jako reklamu na bídu.

Aha, tak to by asi šlo...

Všechno reál, spíš jako reportáž, rozhodně nic hranýho. Minulou zimu jsem tu měl mladýho, klempíroval. Vlezl si k nějakýmu debilovi do auta na zadní sedačku – a najednou bouračka! Vyšel z toho s nadvakrát přelomenou páteří, říkal, že to s ním bylo padesát na padesát.

S kým?

S mým klukem.

Se synem?

Jo, sešroubovali mu články páteře dohromady a pak sem za mnou

začal jezdit. Já ho předtím neviděl deset let. Až když byl marod, si vzpomněl. Dali mu lázně v Třeboni.

Což není tak daleko.

Zavolal mi a přijel vlakem. Jak byl rozmaširovanej, špatně mu srostla plíce a tekla mu, málem se udusil. Tak přes zimu ležel ve špitále, a já tu měl jeho psa. Na jaře si pro něj přijel. A teď mi ho zase chce dát, že pojedou na Kanáry. Mladej je už dobrej, nepoznal bys na něm, na jakou maděru byl. A pes si tu zvykl. Jen na něj musím dávat pozor, když někdo zastaví autem na hrázi. On je zvyklej lízt do auta, hned se tam žene, i k porybnýmu, i k cizímu. Tak ho musím hlídat, aby mi ho někdo neodvez.

Jak dlouho tu jsi?

Na tohle místo jezdím asi patnáct let, nepravidelně. Taky jsem tu třeba tři roky nebyl, měl jsem kšeft jinde.

38

Říkáš kšeft? Co to je?

Honit dobytek, vypásat s koněma pozemky nebo spravovat traktory, které už dneska nikdo nemá, staré zetory. Však vidíš, mám tu hafo vercajku, klidně tady na louce udělám spojku, kdybys potřeboval, nebo rozpůlím traktor, kterej ale asi nemáš. Do čeho se mi moc nechtělo, byly brzdy u zetorů, protože to se musí sundávat i portály. Pořád něco mám... Ráno tu byl porybnej, píchnul a nemoh povolit kolo, ve finále se protočil i závit, tak jsem musel celou matici rozseknout rozbrušovačkou napůl.

Takže ti dva kapři, co tu máš v kbelíku...

Jasně, to je honorář.

Pár lidí tu o tobě tedy ví.

Ale neprásknou mě. Sem trefí jen ten, kdo trefit má.

I tady jsi s koněma vypásl pastvinu.

Už si mě na pastvu skoro nikdo nezjednává, všechno sežrali

dotacíři. Stačí posekat dvakrát za rok a berou na to šílený dota-
ce. Pro mě je pak bída něco sehnat. Já tu znám kdejaký bývalý
smetiště, kam za ves vyváželi bordel. Na Štiptoni spadnul kravín,
bylo to ještě za komančů, a celá vesnice tam padesát let vyváží
klumprt. Tak jsem jim to tam vypásal. Byly tam ještě nájezdový
jámy, všelijaké jímky a na betonových podlahách už vrstva hlíny.
Rostla na ní tráva. Přírodu nezastavíš. Moje koně jsou už na ta-
kové podmínky zvyklí. Na Fišerkách jsem vypásal na místě, kam
vyváželi svinstvo vojáci, bejvaly tam péesácký kasárna. Do země
to zahrnuli buldozerem, tak po sobě uklidili. Co bys řek, že tam
bylo nejčastějším artiklem?

Náboje?

Pytlíky od mlíka! Ty staré umělohmotné, co tekly, pamatuješ?
Miliony pytlíků od mlíka. Přírodu ale fakt nezastavíš, ona si i tohle
vezme zpátky. Dneska se už pomalu ani nehosподаří, vlastníci